

Nr 3

Utrikesutskottets betänkande med anledning av motioner om anslag på tilläggsstat till internationellt utvecklingssamarbete**Motionerna**

I motionen 1975:74 av herr Helén m. fl. (fp) hemställs att riksdagen – med beaktande av vad som i motionen anförts om finansieringen – i syfte att uppnå enprocentsmålet och fullfölja Sveriges internationella ansvar beslutar anslå ytterligare 500 milj. kr. för internationellt utvecklingssamarbete under budgetåret 1974/75 – varvid förutsätts att medlen väsentligen används som stöd till de hårdast drabbade u-länderna.

Motionärerna framhåller bl. a.:

Med ytterligare 500 milj. kr. möjliggörs inköp av 400 000 ton spannmål. Beloppet skulle också räcka för att under ett halvår hålla tio miljoner barn i fattigvärlden på rimlig näringsstandard.

Olika finansieringsalternativ är möjliga. Finansieringen kan t. ex. klaras genom en omlagd och skärpt energibeskattnings.

I motionen 1975:729 (punkten A.1) av herr Fäldin m. fl. (c) hemställs att riksdagen beslutar att anslå 500 milj. kr. på tilläggsstat under innevarande budgetår för livsmedelsbistånd i enlighet med vad i motionen anförts.

Motionärerna framhåller bl. a. att en del av dessa medel bör reserveras för uppköp av det eventuella resterande svenska veteöverskottet vars storlek med säkerhet kan bedömas först i slutet av mars innevarande år. Resterande belopp bör tillföras Världslivsmedelsprogrammet eller sättas in för en utbyggnad av lagerhållningen, transportkostnader eller annan typ av insatser inom ramen för ett i motionen skisserat punktprogram. Motionärerna är beredda medverka till en finansiering genom en motsvarande inkomstförstärkning om så bedöms nödvändigt av konjunkturpolitiska eller andra skäl.

Utskottet

Av propositionen 1975:1 framgår att Sverige under första hälften av 1970-talet procentuellt har ökat biståndet till u-länderna snabbare än något annat industriland. Sverige kommer också att uppfylla FN-åtagandet att i mitten av 1970-talet betala ut 0,7 % av bruttonationalprodukten till marknadspris i bistånd. Endast Sverige, Norge och Nederländerna kan väntas uppfylla åtagandet.

Det samlade offentliga biståndet från de stater som är medlemmar i OECD:s biståndskommitté (DAC) har minskat under senare år. Räknat som andel av DAC-ländernas samlade produktion har det minskat från

drygt 0,5 % år 1963 till ca 0,3 % år 1973.

Några i-länder har minskat sina utfästelser om bistånd eller utlovar endast oförändrad volym. Detta uppvägs inte av att några av de andra givarländerna – Canada, Nederländerna, Norge och Sverige – ökar bistandsflödet i snabb takt. Flera av de oljeexporterande länderna förefaller dock vara beredda att göra betydande biståndsinsatser. Under år 1974 beräknas denna ländergrupp ha lämnat utfästelser om offentligt bistånd på totalt ca 40 miljarder kronor.

Bistandsflödet från oljeländerna torde komma att fortsätta att öka under de närmaste åren. För flertalet av dessa länder innebär detta att biståndet räknat som andel av BNP kommer att ligga klart över det internationella 0,7-procentsmålet.

Om DAC-länderna skulle lämna ett offentligt bistånd som motsvarar 0,7 % av BNP, skulle bistandsflödet från dessa länder år 1975 komma i närheten av 130 miljarder kronor. Detta skulle innebära att u-länderna nästan helt kompenseras för de beräknade kortsiktiga effekterna av den ekonomiska krisen. Det är emellertid orealistiskt att hysa förhoppningar om en biståndsvolym av denna omfattning, framhålls i propositionen.

FN:s generalförsamling antog vid ett extra möte våren 1974 ett särskilt program för biståndet till de av energi- och försörjningskrisen mest drabbade u-länderna. Programmet omfattade dels en räddningsaktion avseende hjälp under de närmaste 12 månaderna, dels en särskild fond för katastrof- och utvecklingshjälp.

Sverige har omgående hörsammat generalförsamlingens uppmaning om bistånd till de hårdast drabbade u-länderna. Under innevarande budgetår har Sverige lämnat betydande katastrofbistånd, huvudsakligen i form av livsmedelsleveranser. Det totala svenska livsmedelsbiståndet har hittills under budgetåret uppgått till ca 360 milj. kr. mot 115 milj. kr. under förra budgetåret.

Den förutnämnda särskilda fonden har hittills inte fått några bidrag. Detta torde i första hand bero på att de stora i-länderna och oljeländerna förhållit sig avvaktande. Det är för närvarande ovisst om generalförsamlingens beslut avseende fonden kommer att verkställas.

Världslivsmedelskonferensen i november 1974 rekommenderade bl. a. att i-länderna skulle i görlig mån avsätta en viss del av sina nationella spannmålslager för användning i internationella katastrofsituationer.

Endast Norge och Sverige var vid konferensen beredda att utfästa bidrag till uppbyggandet av en dylik katastrofreserv. I propositionen begärs be- myndigande att ställa upp till 40 000 ton svenskt vete till förfogande årligen under tre år för ändamålet. Kostnaderna beräknas till 50 milj. kr. för nästa budgetår. Sammanlagt beräknas 136,5 milj. kr. för livsmedelsbistånd.

De senaste veckornas händelseutveckling i Indokina har medfört nya stora behov av humanitär hjälp.

Regeringen har den 3 april 1975 meddelat att den kommer att tillmötesgå

en framställning från den Provisoriska revolutionära regeringen (PRR) i Syd-vietnam om bistånd i form av huvudsakligen livsmedel och mediciner till ett sammanlagt värde av 12 milj. kr.

FN:s generalsekreterare har väddat om bistånd för de hjälpinsatser som nu genomförs i Indokina av FN:s flyktingkommissarie och av FN:s barnfond (UNICEF). Regeringen avser att som svar på denna väddan ställa 10 milj. kr. till förfogande för dessa organisationers hjälp till de olika parterna i Sydvietnam och Cambodja.

Vidare kommer regeringen att ställa 1 milj. kr. till Svenska röda korsets förfogande för de internationella rödakorsinsatserna i Sydvietnam och Cam-bodja.

Diskussioner pågår även mellan utrikesdepartementet och Frikyrkan Hjälp-er om möjligheterna till ett utvidgat stöd genom de Förenade Buddist-kyrkorna i Sydvietnam. Regeringen är beredd att lämna ytterligare bidrag så snart uppgifter erhållits om möjligheterna för Buddistkyrkorna att i dag göra en effektiv katastrofinsats i Sydvietnam.

Innebörden av motionerna 74 och 729 är att tilläggsanslag på 500 milj. kr. skulle beviljas för att möjliggöra ytterligare insatser under budgetårets återstående månader.

I motionen 74 nämns bl. a. möjligheten av inköp av 400 000 ton spannmål. I motionen 729 förordas att en del av medlen på tilläggsstat bör reserveras för uppköp av det eventuellt resterande svenska veteöverskottet.

Utskottet vill erinra om att det för närvarande finns tecken på en för-bättring av världens försörjning med vete. Världsmarknadspriset har sjunkit kraftigt. Lagren i de stora exportländerna har ökat. Bl. a. har Förenta staterna kunnat öka sitt livsmedelsbistånd.

Det svenska överskottet på vete kan för närvarande beräknas till ca 77 000 ton. För närvarande bedöms inte leveranser av svenskt vete vara en bi-ståndsform som de tilltänkta mottagarländerna prioriterar.

Motionsyrkandena om ytterligare anslag för biståndssändamål på tilläggs-stat aktualiserar överväganden om de tilltänkta utgifternas finansiering.

Utskottet har därför inhämtat finansutskottets yttrande över motionerna 74 och 729 (punkten A.1). Finansutskottet har uttalat följande:

Bytesbalansen har under senare månader visat en kraftig försämring. En höjning av biståndsanslagen för innevarande budgetår skulle kunna leda till att denna utveckling accentuerades och därför kräva åtgärder ägnade att förbättra den utrikes balansen. Dylåka åtgärder skulle emellertid samtidigt kunna skapa en icke önskvärd avmattning i samhällsekonomin. Utskottet anser därför att det vore olämpligt att nu ytterligare öka biståndsanslagen.

Utdrag ur finansutskottets protokoll 14/75 bifogas.

Utskottet konstaterar att Sverige tillhör de länder som givit mest av både långsiktigt utvecklingsbistånd och katastrofhjälp.

Behovet av ett utvidgat utvecklingsbistånd och katastrofbistånd är stort.

Endast kort tid återstår emellertid till det nya budgetåret, då i enlighet

med förslagen i propositionen 1975:1 kraftigt höjda biståndsanslag blir disponibla. De föreslagna höjningarna motsvarar sammanlagt 36 % i förhållande till innevarande budgetår och innebär att enprocentsmålet uppnås. Ökningen är större, räknat i pengar, än för något annat industriland.

Med hänsyn härtill och under beaktande av de samhällsekonomiska synpunkter som finansutskottet anfört avstyrker utskottet motionerna 74 och 729 (punkten A.1).

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1975:74 samt motionen 1975:729, i vad avser tilläggsstat under innevarande budgetår för livsmedelsbistånd m. m.

Stockholm den 8 april 1975

På utrikesutskottets vägnar

ARNE GEIJER

Närvarande: herr Arne Geijer i Stockholm (s), fru tredje vice talmannen Nettelbrandt (fp), herr förste vice talmannen Bengtson i Jönköping (c), herr Hernelius (m), fru Lewén-Eliasson (s), herr Adamsson (s), fru Nilsson i Kristianstad (c), herrar Palm (s), Turesson (m), Göransson (s), Korpås (c), Hellström (s), fru Frändås (s), herrar Karlsson i Mariefred (c) och Ångström (fp).

Reservation

av fru tredje vice talmannen Nettelbrandt (fp), herr förste vice talmannen Bengtson i Jönköping, fru Nilsson i Kristianstad (c), herrar Korpås (c), Karlsson i Mariefred och Ångström (fp) som anser

dels att utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

Riksdagen beslöt 1968 att det svenska u-landsbiståndet skulle uppgå till en procent av bruttonationalprodukten senast budgetåret 1974/75. Riksdagen uttalade vidare att detta var en minimimålsättning och att en snabbare ökningstakt borde eftersträvas. Det bestämda löfte till de fattiga folken som enprocentsplanen utgjort har upprepats varje år sedan 1968.

Våren 1974 tog riksdagen fasta på besluten vid FN:s extra generalförsamling om kraftansträngningar för att stödja de u-länder som drabbats hårdast av förändringarna i världsekonomin och bristen på livsmedel. Riksdagen förutsatte att regeringen under budgetåret skulle återkomma med förslag om ytterligare svenska insatser för de hårdast drabbade u-länderna "och jämväl lämna förslag till finansiering härav". Vidare uttalade riksdagen "att ett ställningstagande om svenskt bidrag till FN-insatser bör göras på ett tidigt stadium. Detta ligger i linje med strävandena att snabbt uppnå enprocentsmålet." Så sent som i december 1974 uttalade riksdagen att den

föresatte "att det vid 1974 års vårriksdag uppställda målet för utvecklingsbiståndets storlek kommer att uppnås".

Utskottet anser det mot denna bakgrund beklagligt att regeringen inte föreslagit riksdagen de ytterligare anslag för internationellt utvecklingssamarbete som krävs för att Sverige skall klara enprocentsmålet som planerat 1974/75. Utskottet föreslår – med bifall till motionerna 1975:74 av herr Helén m. fl. (fp) och 1975:729 (punkten A 1) av herr Fälldin m. fl. (c) – att riksdagen anslår ytterligare 500 milj. kr. på tilläggsstat för budgetåret 1974/75 till internationellt utvecklingssamarbete. Därmed uppfyller riksdagen enprocentsmålet och fullföljer sin klart uttalade föresats från 1974 att öka stödet till de katastrofdrabbade länderna.

Sydvietnam är det senaste exemplet på de enorma behoven av katastrofinsatser. Kriget skapar väldiga flyktingproblem. Barnen drabbas hårdast. Vårdresurserna räcker inte till. Kriget slår hårt på risproduktionen med akuta försörjningsproblem som följd. Och där striderna gått fram har naturen förstörts.

I detta läge måste Sverige enligt utskottets mening vara berett att göra betydande insatser. Det stöd regeringen redan beslutat för katastrofinsatser är bra men otillräckligt. Ytterligare snabba och omfattande katastrofinsatser i Sydvietnam bör göras från svensk sida och möjliggörs med de ytterligare 500 milj. kr. som utskottet här föreslår på tilläggsstat för 1974/75.

Detta extra anslag bör även i övrigt användas för stöd till u-länder som är hårt drabbade av katastrofer. En huvuduppgift bör därvid vara att bidra till att klara livsmedelsförsörjningen i länder med utbredd svält. Det kan ske på flera olika vägar. Sverige kan öka de direkta katastrofinsatserna på livsmedelsområdet, bl. a. genom att det resterande svenska veteöverskottet ställs till u-ländernas förfogande. Vi kan ge ökat stöd till den internationella spannmålslagringen för katastrofändamål, i enlighet med rekommendationer från världslivsmedelskonferensen. Fortfarande är spannmålslagringen otillräcklig inför eventuella kommande skördekatastrofer. Vi bör också kunna bidra till ytterligare snabba åtgärder för att höja livsmedelsproduktionen i u-länderna.

Stora möjligheter finns att genom FN-organ kanalisera ökade resurser för angelägna insatser i syfte att både förebygga katastrofer och vidta effektiva hjälpåtgärder när katastrofer inträffar. En mera framgångsrik kamp mot katastrofer och för att ge mat åt människor som svälter är – som framhålls i motionerna 1975:74 och 1975:729 – betydelsefull också för de berörda u-ländernas långsiktiga utveckling.

Det får ankomma på regeringen och SIDA att utifrån de riktlinjer som utskottet här angett närmare överväga och besluta om den exakta användningen av de ytterligare 500 milj. kr. som utskottet föreslår.

Beträffande finansieringen av dessa 500 milj. kr. hänvisar utskottet till vad som anförts av reservanterna (c + fp) i finansutskottets yttrande till utrikesutskottet i denna fråga:

Under hänvisning till att uppgörelsen beträffande skatteomläggningen för 1976 innebär en förstärkt finanspolitik tillstyrkes anslaget. Utskottet förutsätter att anvisade medel disponeras så att besvärande effekter på handelsbalansen kan undvikas.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen med bifall till motionerna 1975:74 och 1975:729, såvitt nu är i fråga, beslutar anslå ytterligare 500 milj. kr. på tilläggsstat för budgetåret 1974/75 för internationellt utvecklingssamarbete samt ger regeringen till känna vad utskottet anfört om användningen av dessa medel.

RIKSDAGEN
FINANSUTSKOTTET

Utdrag ur
PROTOKOLL 14/75 (1 bil.)
1975-03-13
Kl. 09.00–11.15
Närvarande: se bil. 1

Yttrande till utrikesutskottet

§ 14.2

Beslutar utskottet, med anledning av hemställan från utrikesutskottet om yttrande över motionerna 74 och 729 (punkten A 1) angående anslag på tilläggsstat för budgetåret 1974/75 till internationellt utvecklingsbistånd, att uttala följande:

Bytesbalansen har under senare månader visat en kraftig försämring. En höjning av biståndsanslagen för innevarande budgetår skulle kunna leda till att denna utveckling accentuerades, och därför kräva åtgärder ägnade att förbättra den utrikes balansen. Dylika åtgärder skulle emellertid samtidigt kunna skapa en icke önskvärd avmattning i samhällsekonomin. Utskottet anser därför att det vore olämpligt att nu ytterligare öka biståndsanslagen.

Mot beslutet reserverar sig herrar Åsling, Kristiansson, Löfgren, Fågelsbo, Mundebo och Rämgård som anser att utskottet i stället bort göra följande uttalande:

Under hänvisning till att uppgörelsen beträffande skatteomläggningen för 1976 innebär en förstärkt finanspolitik tillstyrkes anslaget. Utskottet förutsätter att anvisade medel disponeras så att besvärande effekter på handelsbalansen kan undvikas.

Denna paragraf förklarades omedelbart justerad.

Vid protokollet

Tord Olofsson

Justeras:

Nils G. Åsling

Rätt utdraget intygar i tjänsten:

Ebba Stiernstedt

